

UDC 37.091.33-028.22:82

DOI 10.35433/pedagogy.1(116).2024.14

SPECIFICS OF THE APPLICATION OF THE MEDIA EDUCATION COMPONENT IN THE CONTEXT OF THE LITERARY DEVELOPMENT OF A MODERN STUDENT

A. V. Usatyj*

The task of modern education is to create an appropriate learning environment capable of providing conditions for acquiring knowledge, skills and abilities, and enabling each individual to fulfil their needs, inclinations and abilities. In addition, it also aims to create a creative, educated, well-rounded individual who is competitive in the new economic environment. Media education is designed to help pupils and students use information more accurately and consciously, to be able to filter out verified sources from false ones. According to the definition given in UNESCO documents, media education is related to all means of communication and represents the following list of options: printed words, graphics, sound, video presented on any technological medium. It enables people to understand the means of communication used by society, how they function and how to acquire skills using these means. The main goals of education establish new priorities for the learning process. The most important feature of modern education is its focus on preparing students not only to adapt to life, but also to actively absorb situations of social change, to be flexible and ready for the challenges of today. This leads to the fact that modern teachers and methodologists are increasingly turning to non-standard, active forms of teaching literature. In the new conditions, there is a need to develop students' creative, productive thinking, form their communication skills and prepare them for active life in a constantly changing environment. It teaches how to create media texts that will help students develop basic thinking skills, and also teaches how to use the media to prepare for lessons as an interactive way of gathering information. Literature classes related to media education are quite effective because they use a lot of interactive teaching methods and actively involve video and photo materials. Students who study media in literature classes not only have the opportunity to master the skills of critical perception of information, but also learn how to manipulate information, so it is worthwhile to carefully design classes with a media education component.

Keywords: media education, methods of teaching literature, methods, techniques.

* Candidate of Pedagogical Sciences (PhD in Pedagogy), Docent
(Zhytomyr Ivan Franko State University)
usatij@i.ua
ORCID: 0000-0001-9661-635X

СПЕЦИФІКА ЗАСТОСУВАННЯ МЕДІАОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА У КОНТЕКСТІ ЛІТЕРАТУРНОГО РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО ЗДОБУВАЧА

А. В. Усатий

Незважаючи на вдалі пошуки та досвід багатьох країн, такі проблеми, як критичне сприймання та обробка інформації учнями художньої літератури і розвиток їх творчої активності та самостійності, залишаються актуальними. Це і обумовило вибір теми нашого дослідження – медіаосвіта у літературному розвитку. Мета дослідження полягає в тому, щоб розкрити сутність медіаосвіти, спрямовану на формування читацьких вмій та навичок як сприймання і розуміння художніх творів, розвитку інтересу та вмінням критично сприймати та аналізувати різноманітну інформацію. Завдання сучасної освіти полягає у створенні відповідного навчального середовища, здатного забезпечити умови здобуття знань, умінь та навичок, надання можливостей кожній особистості реалізувати свої потреби, нахили та здібності. Крім того, домінантою є також формування творчої, освіченої, всебічно розвиненої індивідуальності, конкурентоспроможної в нових економічних умовах. Медіаосвіта покликана допомогти учням та студентам більш точно й усвідомлено користуватися інформацією, вміти відфільтрувати перевірені джерела від неправдивих. Вона вчить створювати медіатексти, що допоможуть розвинути у здобувачів освіти навички базових мисленневих операцій, а також навчає користуватися засобами масової інформації для підготовки до уроків як інтерактивним способом збору інформації. Заняття із літератури, пов'язані з медіаосвітою, є досить ефективними, оскільки під час таких видів діяльності використовується багато інтерактивних методів навчання, активно залучаються відео та фотоматеріали. Слухачі, які вивчають медіа на уроках літератури, не просто мають змогу оволодіти навичками критичного сприймання інформації, а й навчаються маніпулювати інформацією, тому варто ретельно підходити до конструювання занять із медіаосвітнім компонентом та ефективного впливу різних типів медіа на інтерес читача, формування їх читацьких умінь, випробувати її в процесі навчання.

Ключові слова: медіаосвіта, методика навчання літератури, методи, прийоми.

Introduction of the issue. According to the definition given in UNESCO documents, media education is related to all means of communication and represents the following list of options: printed words, graphics, sound, video presented on any technological medium. It enables people to understand the means of communication used by society, how they function and how to acquire skills using these means. The main goals of education establish new priorities for the learning process. The most important feature of modern education is its focus on preparing students not only to adapt to life, but also to actively absorb situations of social change, to be flexible and ready for the challenges of today. This leads to the fact that modern teachers and methodologists are increasingly turning to non-standard, active forms of teaching literature. In the new conditions, there is a need to develop students' creative, productive thinking, form their communication skills and prepare them for active life in a constantly changing environment.

Постановка проблеми. Відповідно до визначення, яке подається у документах ЮНЕСКО, медіаосвіта пов'язана з усіма засобами комунікації та репрезентує такий перелік опцій: друковані слова, графіку, звук, відеоряд, представлені на будь-якому технологічному засобі. Вона дає змогу людям зрозуміти, які засоби комунікації використовує суспільство, спосіб функціонування та набуття навичок з використанням цих засобів.

Основні цілі освіти утверджують нові пріоритети навчального процесу. Найголовніша риса сучасного навчання – його спрямованість на те, щоб підготувати здобувачів не лише пристосуватись до життя, але й активно засвоювати ситуації соціальних змін, бути гнучкими та готовими до викликів сьогодення. Це призводить до того, що все частіше сучасні вчителі і методисти звертаються до нестандартних, активних форм викладання літератури. У нових умовах виникає потреба розвитку творчого, продуктивного мислення школярів, формування його комунікативних умінь та практичної

Current state of the issue. The study of the media component in education and media education in general has become the subject of research by foreign scholars relatively recently. According to some sources, the first media education curriculum was developed by M. McLuhan in 1959, and the active use of media education in the educational process began in the 1960s in the UK, Canada, Germany, the USA, and France [3: 9].

The prominent media theorist J. Herbner understood media education as the formation of a broad coalition "to expand the freedom and diversity of communication, to develop a critical understanding of media as a new approach to liberal education" [1: 81].

The British scholar C. Bezelget identifies five factors that significantly limit the development of media education in a broad sense: 1) media education is based on enthusiasts, not on all teachers; 2) the success of media education is not very obvious; 3) there are serious differences in ideas (goals, objectives) related to media education; 4) there is a gap between media educators and practitioners; 5) there is a lack of research and competent discussions [5: 10].

Regarding the cohort of domestic researchers and scholars who studied the topic outlined in this research, we can note that it was in the 1990s that at least three Ukrainian theorists in the field of communications, media and media education were put forward. Media theories, including semiotic theories and theories of information influences, were analysed and developed by H. Pocheptsov (Kyiv) in his fundamental monographs, which were repeatedly reprinted in Ukraine [7], theoretical approaches to the development of media education based on the press were developed by H. Onkovych [8: 10], who used the definition of "press didactics" and considered the integration of media education in the context of language teaching. The effectiveness of media education is assessed by two basic criteria: the ability of pupils and students to use their critical thinking in new situations and the number of commitments and motivations they express towards media [4: 300].

підготовки до активної життєдіяльності у середовищі, що постійно змінюється.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження медіакомпонента в освіті та медіаосвіти загалом стали об'єктом вивчення зарубіжних науковців порівняно нещодавно. За деякими джерелами, першу навчальну програму з медіаосвіти розробив М. Маклюєн у 1959 р., а активне застосування медіаосвіти в навчально-виховному процесі розпочалося в 1960-х роках у Великій Британії, Канаді, Німеччині, США, Франції [3: 9].

Видатний теоретик медіа Дж. Гербнер розумів медіаосвіту як формування широкої коаліції "для розширення свободи та розмаїття комунікації, для розвитку критичного розуміння медіа як нового підходу до ліберальної освіти" [1: 81].

Британський учений К. Безелгет виділяє п'ять факторів, які значною мірою обмежують розвиток медіаосвіти в широкому сенсі: 1) медіаосвіта спирається на ентузіастів, а не на всіх учителів; 2) успіхи медіаосвіти не надто очевидні; 3) існують серйозні відмінності уявлень (цілей, завдань), що стосуються медіаосвіти; 4) спостерігається розрив між педагогами та практиками в галузі медіа; 5) відчувається недолік досліджень та компетентних дискусій [5: 10].

Щодо когорти вітчизняних дослідників і науковців, як вивчали окреслену цим науковим дослідженням тематику, можемо зазначити, що саме у 1990-ті роки було висунуто, принаймні, трьох українських теоретиків у царині комунікацій, медіа та медіаосвіти. Медійні теорії, в тому числі – семіотичні, теорії інформаційних впливів – у своїх фундаментальних монографіях, що неодноразово перевидавалися в Україні, аналізував і розробляв Г. Почепцов (Київ) [7], теоретичні підходи розвитку медіаосвіти на матеріалі преси розробляла Г. Онкович [8: 10], яка застосувала дефініцію "пресодидактика" і розглядала інтеграцію медіаосвіти в контексті мовного навчання.

Ефективність медіаосвіти оцінюється двома базовими критеріями: здатністю учнів та студентів використовувати своє критичне мислення у нових ситуаціях і кількістю зобов'язань і мотивацій, висловлених ними щодо медіа [4: 300].

Загалом, медіаосвіта має за мету зміну векторів комунікації викладача і студента або учня, створення діалогу між ними, що

In general, media education aims to change the vectors of communication between a teacher and a student or pupil, creating a dialogue between them, which allows teachers to be more open, objective and democratic.

Psychologist L. Masterman identified and substantiated the reasons for the relevance of media education in the modern world. These include:

- high level of media consumption and saturation of modern societies with their products;

- the ideological importance of the media and their influence on the consciousness of the audience; the rapid growth of media information, strengthening of mechanisms for its management and distribution;

- the intensity of media penetration into the main democratic processes; the growing importance of visual communication and information in all sectors;

- the need to educate schoolchildren/students with a focus on meeting modern requirements; accelerating national and international processes of information privatisation [4: 234].

Today, we can see the active development of media education in Ukraine, but it is worth remembering that in Western countries this is a more common and long-established practice. In our country, it is more focused on learning techniques and using media in the educational process, while most Western countries teach children to think critically by filtering media information. Thus, we should pay more attention to this area and try to introduce it into the educational process of all institutions in order to educate a smart media recipient.

Outline of unresolved issues brought up in the article. To develop reading literacy, students need to be taught how to find information and select the most important things in it, how to isolate the most important things and be able to interpret them, and most importantly, how to comprehend and evaluate the information they receive. Media education is about developing critical thinking about information, and it seeks to turn students into creative users.

дає змогу педагогам бути більш відкритими, об'єктивними та демократичними.

Психолог Л. Мастерман виділив та обґрунтував причини актуальності медіаосвіти у сучасному світі. До них належать:

- високий рівень споживання мас-медіа та насиченість сучасних суспільств їх продуктами;

- ідеологічна важливість медіа та їхній вплив на свідомість аудиторії; швидке зростання кількості медійної інформації, посилення механізмів управління нею та її розповсюдження;

- інтенсивність проникнення медіа в основні демократичні процеси; зростання значущості візуальної комунікації та інформації в усіх галузях;

- необхідність навчання школярів/студентів з орієнтацією на відповідність сучасним вимогам; національні та міжнародні процеси приватизації інформації, що пришвидшуються [4: 234].

В умовах сьогодення можемо простежити активний розвиток галузі медіаосвіти на теренах України, але варто пам'ятати, що в західних країнах це вже є практикою більш звичною та давно апробованою. У нашій країні вона спрямована більше на вивчення техніки і використання можливостей медіа у навчальному процесі, у той час як більшість західних країн вчить дітей критично мислити, відфільтровуючи інформацію медіа. Таким чином, варто більше приділяти увагу цій галузі, намагатися вводити її у навчальний процес усіх закладів для того, аби виховати розумного реципієнта медіа.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується стаття. Для формування читацької грамотності необхідно навчити учнів знайти інформацію й обрати в ній найнеобхідніше, виокремлювати найголовніше та вміти його інтерпретувати, а головне – осмислити отриману інформацію й оцінити її. Медіаосвіта займається формуванням критичного мислення щодо інформації, вона прагне перетворити школяра на креативного користувача.

Мета статті. Домінантною метою цього дослідження є окреслення основних віх й особливостей здійснення процесу викладання методики навчання

Aim of research. The main purpose of this study is to outline the main milestones and peculiarities of the process of teaching literature teaching methods in higher education and media education institutions and the choice of appropriate pedagogical tools in the process of studying literature, taking into account the conditions that today's world poses.

The aim is to achieve the following objectives:

a) general description of the peculiarities of the methodology of studying literature in interaction with media education;

b) systematisation and generalisation of already known developments.

In order to achieve a high level of reading and media awareness, it is important to teach students to consciously process material and be able to analyse different types of information.

Results and discussion. Media education and its components represent a high potential for improving students' reading literacy. School media education is a process of personal development with the help of and on the basis of media [2].

Back in the early 1960s, A. Helmont and D. Poltorak developed "types of written creative works based on television materials: 1) a home report of a film or performance watched at home; 2) a report-description of short television programmes (10-15 minutes long); 3) speculation of a television story; 4) a composition based on a silent television film (excluding the commentary of the announcer); 5) a report of a film or performance with a special task (to tell the story in the first person, in the third person, to describe events in the future tense, to describe what you saw in the form of a letter to a friend); 6) drawing up a detailed plan of a television show or film; 7) describing a watched film or play with a change in the plot (introducing several characters instead of one, inventing a different ending); 8) characterisation of characters and thematic essay on vivid impressions and experiences; 9) comparative analysis of characters in literary works and the corresponding staging or film adaptation" [6: 32].

The following cycle of practical exercises and creative tasks was developed to

літератури у закладі вищої освіти та медіаосвіти й вибору відповідних педагогічних інструментів у процесі вивчення літератури, зважаючи на умови, які ставить перед нами сьогодні.

Поставлена мета передбачає реалізацію таких завдань:

а) загальна характеристика особливостей методики вивчення літератури у взаємодії з медіаосвітою;

б) систематизація та узагальнення вже відомих напрацювань.

Щоб досягти високого рівня читацької та медіа-інформаційної обізнаності, важливо навчити усвідомлено опрацьовувати матеріал і вміти аналізувати інформацію різного типу.

Виклад основного матеріалу.

Медіаосвіта та її компоненти репрезентують високий потенціал для підвищення рівня читацької грамотності учнів. Шкільна медіаосвіта – процес розвитку особистості за допомогою і на матеріалі медіа [2].

Ще на початку 1960-х років А. Гельмонт і Д. Полторак розробили "типи письмових творчих робіт за матеріалами телебачення: 1) домашній виклад переглянутого кінофільму або вистави; 2) виклад-опис коротких телепередач (тривалістю 10-15 хвилин); 3) домислювання телевізійної розповіді; 4) твір за сюжетом телевізійного фільму (з виключенням коментаря диктора); 5) виклад фільму або спектаклю зі спеціальним завданням (вести розповідь від першої особи, від третьої особи, викласти події в майбутньому часі, описати побачене у вигляді листа до товариша); 6) складання розгорнутого плану телевізійного спектаклю або фільму; 7) виклад переглянутого фільму або спектаклю зі зміною сюжету (введення декількох героїв замість одного, придумування іншого фіналу); 8) характеристика персонажів і тематичний твір за враженнями і переживаннями; 9) порівняльний аналіз персонажів літературних творів і відповідного інсценування або екранізації" [6: 32].

Для зацікавлення учнів та студентів було розроблено такий цикл практичних вправ і творчих завдань: підбір інформації з відповідної теми з доступних джерел; пропозиція теми і назви передач, статей, відео- або аудіопродукції, які можуть доповнити досліджуваний матеріал із

interest pupils and students: selecting information on a particular topic from available sources; suggesting topics and titles of programmes, articles, video or audio products that can complement the material studied in a literature lesson; choosing the three best films / cartoons of the current TV week, justifying your choice; ranking the information offered by its social significance; compiling a thematic selection of information materials from newspapers and magazines on any topic, a brief description presenting it in the form of a comic book or illustration in the form of drawings, oral information with the subsequent preparation of a scenario plan for a video story; presenting the proposed information in the form of a message to the future/past; for example, in the genre of a publication in "Argumenty i Fakty"; familiarising oneself with a TV programme with the subsequent preparation of announcements of several programmes by their titles; reading the information in order to determine the audience to which it is addressed; changing the information to take into account the proposed new addressee; reading the information and commenting on it in order to substantiate it to the commentary; identifying and correcting errors in it; drawing up an announcement or review; getting acquainted with the information message in order to draw up a plan that can be used to reproduce its main idea or plot; presenting the proposed information in tabular form [10: 79].

Media education methods can be classified by: sources of knowledge: verbal (lecture, story, conversation, explanation, discussion); visual (illustration and demonstration of media texts); practical (performing various practical tasks on media material). According to the level of cognitive activity: explanatory and illustrative (the teacher communicates certain information about the media, the audience perceives and assimilates this information); reproductive (development and use by the teacher of various exercises and tasks based on media material so that students master the techniques of their implementation), problematic (problematic analysis of certain situations or media texts

уроку літератури; вибір трьох кращих фільмів / мультфільмів поточного телетижня, обґрунтування свого вибору; ранжування запропонованої інформації за її соціальною значущістю; складання тематичної добірки інформаційних матеріалів із газет і журналів із будь-якої теми, короткого опису відеосюжету на будь-яку тему; запис на відеомагнітофон декількох телесюжетів із теми, складання до них завдань і коментарів; прослуховування усної інформації з подальшим викладенням її у вигляді коміксу або ілюстрації чи малюнків, усної інформації з наступним складанням сценарного плану відеосюжету; виклад запропонованої інформації у формі послання в майбутнє / минуле; наприклад у жанрі публікації в "Аргументи і факти"; ознайомлення з телепрограмою з наступним складанням анонсів кількох передач за їх назвами; з інформацією з метою визначення аудиторії, якій вона адресована; зміни інформації з урахуванням запропонованого нового адресата; ознайомлення з інформацією та з коментарем до неї з метою обґрунтування власної позиції до коментаря; виявлення та виправлення у ній помилок; складання анонсу або рецензії; ознайомлення з інформаційним повідомленням із метою складання плану, за яким можна відтворити його головну думку або сюжет; представлення запропонованої інформації в табличній формі [10: 79].

Методи медіаосвіти можна класифікувати за: джерелами одержаних знань: словесні (лекція, розповідь, бесіда, пояснення, дискусія); наочні (ілюстрація і демонстрація медіатекстів); практичні (виконання різного роду завдань практичного характеру на матеріалі медіа). За рівнем пізнавальної діяльності: пояснювально-ілюстративні (повідомлення педагогом інформації про медіа, сприйняття і засвоєння цієї інформації аудиторією); репродуктивні (розробка і вживання педагогом різних вправ і завдань на матеріалі медіа для того, щоб учні оволоділи прийомами їх втілення), проблемні (проблемний аналіз ситуацій або медіатексту з метою розвитку критичного мислення); частково-пошукові або евристичні, дослідницькі (організація пошуково-творчої діяльності навчання). Перевага надається процесу сприйняття й

in order to develop critical thinking); partially searching or heuristic, research (organisation of search and creative learning activities). Preference is given to the process of perception and analysis of media texts, cycles of game/creative activities, practical video recording.

Among the methods of problematic analysis of media texts that are most actively in demand among students of different levels of education, given the functioning of media in society, we believe that the following can be distinguished: autobiographical (personal) analysis – a description of relationships, experiences, feelings, memories, associations caused by a media text: students compare their personal life experience (personal life events, manifestation of their character in different life situations are compared with the life experience of characters in media texts), relying on associative memory. This analytical approach helps the audience to understand the impact of media culture on the development of a person's personality; analysis of cultural mythology: identifying and analysing mythologisation (including within the framework of so-called folklore sources – fairy tales, "urban legends") of plots, themes, character types in media texts; analysis of media stereotypes: identifying and analysing stereotypical portrayals of people, ideas, events in media texts; character analysis – analysis of the characters, motives of behaviour, ideological orientations, and actions of the characters in media texts; hermeneutical analysis of the cultural context – study of the process of interpreting media texts, cultural and historical factors that influence the point of view of the author of the media text and the point of view of the audience; identification analysis – recognition/identification of hidden messages in media texts, as media agencies often offer simplified solutions to complex problems (are the authors' conclusions logical? If not, what should they be?); ideological and philosophical analysis: analysis of ideological and philosophical aspects of the media sphere; iconographic analysis: associative analysis of images in media texts (for example, water and fire are symbols of purity and destruction), linked

аналізу медіатекстів, циклам ігрових/творчих занять, практичним заняттям з відеозйомки.

Серед методів проблемного аналізу медіатекстів, які найбільш активно користуються попитом серед здобувачів різних рівнів освіти, зважаючи на функціонування медіа в соціумі, на наш погляд, можна виділити такі: автобіографічний (особистісний) аналіз – опис відносин, переживань, почуттів, спогадів, асоціацій, викликаних медіатекстом: учні зіставляють особистий життєвий досвід (події особистого життя, прояв свого характеру в різних життєвих ситуаціях порівнюються з життєвим досвідом персонажів медіатекстів), спираючись на асоціативну пам'ять. Такий аналітичний підхід допомагає аудиторії зрозуміти вплив медіакультури на розвиток особистості людини; аналіз культурної міфології: виявлення та аналіз міфологізації (у тому числі в рамках так званих фольклорних джерел – казок, "міських легенд") фабул, тем, типів персонажа і в медіатекстах; аналіз медійних стереотипів: виявлення та аналіз стереотипного зображення людей, ідей, подій у медіатекстах; аналіз персонажів – аналіз характерів, мотивів поведінки, ідеологічних орієнтацій і дій персонажів медіатекстів; герменевтичний аналіз культурного контексту – дослідження процесу інтерпретації медіатексту, культурних, історичних факторів, що впливають на точку зору автора медіатексту і точку зору аудиторії; ідентифікаційний аналіз – розпізнання / ідентифікація прихованих повідомлень у медіатекстах, тому що медіа-агенції часто пропонують спрощені рішення складних проблем (чи є висновки авторів логічними? Якщо ні, то якими вони повинні бути?); ідеологічний, філософський аналіз: аналіз ідеологічних і філософських аспектів медійної сфери; іконографічний аналіз – асоціативний аналіз зображення в медіатексті (наприклад, вода, вогонь – символи чистоти і руйнування), пов'язаний з семіотичним аналізом; контент-аналіз – кількісний аналіз медіатекстів (визначення категорії медіатексту, систематизація фактів, висновки про типи оповіді, символи, мови, форми; про те, як часто виявляються ті чи інші фактори, наприклад, стереотипи в сюжеті).

Медіапедагогіка пропонує різноманітні креативні способи освоєння учнями таких

to semiotic analysis; content analysis: quantitative analysis of media texts (defining the category of media text, systematising facts, drawing conclusions about narrative types, symbols, languages, forms; how often certain factors, for example, stereotypes, appear in a story).

Media pedagogy offers a variety of creative ways for students to master such concepts as: "plot", "story", "theme", "conflict", "composition", "shot", "plan", "editing". Let us consider the main ones: "Literary imitation" creative classes. The methodology of this kind of classes is successfully implemented in a game form. The audience is invited to mentally identify themselves with the scriptwriters of media texts and write: an application for an original script (script plan) of a media culture work of any kind and genre; a script development – a "screenplay" of an episode of a famous literary work; a script development of an episode from their own application for an original script; an original mini-screenplay of a media culture work (for example, a film, a TV story designed for 3-5 minutes of screen action, feasible in the practice of educational video filming); based on the written literary mini-screenplay (or script development of an episode), prepare a "director's script" of a media culture work (it can be a film, radio/TV programme, computer animation): outlining a system of plans, angles, camera movements, editing principles; original text (article, report, interview, etc.) for a newspaper, magazine, Internet site.

Thus, by performing creative "literary imitation" tasks, the audience learns the most important concepts of the media language in practice: "idea", "theme", "script application", "plot", "conflict", "composition", "script", "screenplay", "film adaptation", etc.

Let us consider the formation of reading and media information literacy in accordance with the current literature curriculum. The student receives knowledge that he or she must reproduce, highlight or group into a certain system. Over time, the understanding of information comes, which means that the reader has to explain certain features,

понять, як: "фабула", "сюжет", "тема", "конфлікт", "композиція", "кадр", "план", "монтаж". Розглянемо основні з них: "Літературно-імітаційні" творчі заняття. Методика такого роду занять успішно реалізується в ігровій формі. Аудиторії пропонується подумки ідентифікувати себе зі сценаристами медіатекстів і написати: заявку на оригінальний сценарій (сценарний план) твору медіакультури будь-якого виду і жанру; сценарну розробку – "екранізацію" епізоду відомого літературного твору; сценарну розробку епізоду з власної заявки на оригінальний сценарій; оригінальний міні-сценарій твору медіакультури (наприклад, розрахований на 3-5 хвилин екранної дії фільм, телесюжет, здійснений у практиці навчальної відеозйомки); за написаним літературним міні-сценарієм (або сценарної розробки епізоду) підготувати "режисерський сценарій" твору медіакультури (це може бути фільм, радіо / телепередача, комп'ютерна графіка): з наміткою системи планів, ракурсів, рухів камери, монтажних принципів; оригінальний текст (стаття, репортаж, інтерв'ю та ін.) для газети, журналу, інтернетного сайту.

Таким чином, виконуючи творчі "літературно-імітаційні" завдання, аудиторія на практиці освоює найважливіші поняття мови медіа: "ідея", "тема", "заявка на сценарій", "фабула", "сюжет", "конфлікт", "композиція", "сценарій", "екранізація" тощо.

Розглянемо формування читацької та медіа-інформаційної грамотності відповідно до чинної програми з літератури. Учень отримує знання, які він повинен відтворити, виділити чи згрупувати у певну систему. Згодом приходить розуміння інформації, яке впливає на те, що читач повинен пояснити певні ознаки, пояснити її, а потім застосувати в подібній ситуації до тієї, яку він прочитав. Важливо навчити читача аналізувати прочитане, він має визначати відмінності чи схожі риси, порівнювати образи. І звісно, обов'язково учень повинен оцінити значущість, представити відповідні аргументи, висловити власну точку зору.

Загалом, література має великий медіаосвітній потенціал, є безліч способів зацікавлення засобами медіаосвіти урочної діяльності. Це можна зробити наступним

explain it, and then apply it in a similar situation to the one he or she has read. It is important to teach the reader to analyse what they have read, to identify differences or similarities, to compare images. And of course, the student must evaluate the significance, present some arguments, and express his or her own point of view.

In general, literature has a great media education potential, and there are many ways to make the classroom more interesting with media education. This can be done in the following ways: use a literature textbook as a media text, check the veracity of the information provided, compare different sources of information, find other points of view on a particular issue and be sure to express your position with reference to a particular source.

Also, illustrations to a work of fiction, portraits, paintings are often used in literature lessons, which allows the reader to analyse the image they see in the picture with the one they imagined in their head. This activates the search for information about the image in the text. The use of educational scientific films, programmes, and presentations on relevant topics is not new. In this way, it is possible to identify the main author's message, assess the reliability of the information and argue your own position.

The process of analysing a work and its film adaptation is quite interesting. It allows you to compare the printed text with what you have seen, to consider the author's and director's ideas, to compare them and find common and different positions.

A creative approach is for media readers to create content. They can write an essay or a review of what they have read. Run a blog or a group on a social network of a particular character or author. Create a newspaper or advertisement related to a work of fiction. A very easy and at the same time interesting way is to create an article on Wikipedia and edit it, students can show their creativity and create a video adaptation of the work. The possibilities of solving these tasks in literature lessons are quite wide. Firstly, they can be implemented on the basis of certain sections and topics of the literature course programme, which

чином: підручник з літератури використовувати як медіатекст, необхідно перевірити правдивість поданої інформації, співставити різні джерела інформації, знайти інші точки зору на питання та обов'язково висловити свою позицію, посилаючись на відповідне джерело.

Також досить часто на уроках літератури використовують ілюстрації до художнього твору, портрети, картини, що дає змогу читачу порівняти образ, який він бачить на малюнку, з тим, який він уявляв подумки. Це активізує пошук інформації щодо зображувального у тексті. Не новиною є використання навчальних наукових фільмів, програм, презентацій до відповідних тем. Таким чином, можливо виявити головний авторський посыл, оцінити достовірність інформації й аргументувати власну позицію.

Досить цікавим є процес аналізу твору і його екранізації. Це дає змогу зіставити друкований текст з побаченим, розглянути авторську та режисерську ідею, співставити їх та знайти спільні й відмінні позиції.

Креативним підходом є створення читачами медіаконтенту. Вони можуть написати твір, рецензію на прочитане. Вести блог чи групу в соціальній мережі певного героя чи автора. Створити газету, рекламу, яка б стосувалася художнього твору. Дуже легким і водночас цікавим способом є створення статті в Вікіпедії та її редагування, учні можуть проявити свою креативність і створити відеоекранізацію твору. Можливості вирішення цих завдань на уроках літератури досить широкі. По-перше, вони можуть бути реалізовані на матеріалі окремих розділів і тем програми курсу літератури, при вивченні яких і учні, і вчитель відчувають певні труднощі. Такими темами є вступні теми, як правило, ті, які не викликають інтересу в учнів. Одна з них – "Художня література та інші види мистецтва. Поняття про художній образ".

Одним із способів усвідомлення учнями через практичне вирішення творчих завдань досить складної категорії художнього образу і специфіки його створення в різних видах мистецтва може бути натюрморт-характеристика літературного персонажа. Суть завдання полягає в тому, щоб скласти композицію з набору предметів, що виражає уявлення

both students and teachers experience certain difficulties in studying. Such topics are introductory topics, usually those that do not arouse students' interest. One of them is "Fiction and other types of art. The concept of an artistic image".

One of the ways for students to realise, through practical solution of creative tasks, a rather complex category of artistic image and the specifics of its creation in different types of art can be a still life characterisation of a literary character. The essence of the task is to make a composition from a set of objects that expresses students' ideas about the character of the hero of a literary work ("Forest Song", "Shadows of Forgotten Ancestors"). The task can be performed both individually and in creative groups of 3-5 people. The result can be materialised in any form available to students – a drawing, collage, composition of real objects, photography, video.

Another possible type of creative task in the study of this topic is the creation of an imaginary phonogram of a literary text, i.e. the transmission of sound content (music, noise, background, cues). It is worth noting that this is about creating an imaginary phonogram, although with sufficient technical means, a partial translation of the imaginary phonogram into its materialised solution can be made. At first glance, it may seem most appropriate to use this technique when analysing such episodes in which this tool is used to the fullest extent by the author. However, in practice, this can lead to illustrative, so it is better to choose those episodes of a literary work in which it is hidden, veiled in other ways, and only close reading of the text allows students to identify them. In this case, the tasks are generally formulated as follows: describe the sounds, music, noises, lines that you would include in this scene, episode, if you were staging it for the radio theatre.

A more complex type of work aimed at solving identical problems can be the creation of a slide film for a poetic work. The activities of students in this task include the selection of visual material, its organisation in a certain sequence, and the selection of sound (musical)

учнів про характер героя літературного твору ("Лісова пісня", "Тіні забутих предків"). Завдання може виконуватися як індивідуально, так і творчими групами в складі 3-5 чоловік. Результат може бути матеріалізований у будь-якій доступній школярам формі – малюнок, колаж, композиція з реальних предметів, фотографія, відео.

Ще одним можливим видом творчих завдань при вивченні цієї теми є створення уявної фонограми літературного тексту, тобто передача звукового змісту (музика, шуми, фон, репліки). Варто окреслити те, що йдеться про створення саме уявної фонограми, хоча за наявності достатніх технічних засобів може бути здійснено і частковий переклад уявної фонограми в її матеріалізоване рішення. На перший погляд може здатися найбільш доцільним використовувати цей прийом у процесі аналіз таких епізодів, у яких цей засіб з найбільшою повнотою використовується автором. Однак, на практиці, це може призвести до ілюстративності, тому краще вибирати ті епізоди літературного твору, в яких це приховано, завуальовано іншими способами, і тільки пильне вчитування в текст дозволяє учням визначити їх. При цьому завдання в загальному вигляді формулюються наступним чином: опишіть звуки, музику, шуми, репліки, які ви включили б в цю сцену, епізод, якби інсценували його для радіотеатру.

Більш складним видом роботи, спрямованим на вирішення ідентичних завдань, може бути створення слайд-фільму до поетичного твору. Діяльність здобувачів при виконанні цього завдання складається із відбору візуального матеріалу, його організації в певній послідовності, підбору звукового (музичного) супроводу.

Надалі, за умови наявності технічних можливостей, студенти та учні можуть поряд з використанням готових слайдів створювати і свої, "авторські" слайд-фільми. Особливо важливо під час виконання цієї роботи прагнути уникнути ілюстративності, створити засобами зображення і музики емоційний еквівалент поетичного тексту.

Слайд-фільм, будучи моделлю екранного твору, дозволяє практично осмислити елементи мови екранних мистецтв і підводить їх до досить складного виду

accompaniment.

In the future, if technically possible, students can create their own slide films alongside the use of ready-made slides. It is especially important to avoid illustrative work and to create the emotional equivalent of a poetic text through images and music.

The slide film, being a model of a screen work, allows students to practically comprehend the elements of the language of the screen arts and leads them to a rather complex type of work – comparing literary and screen versions of the same work.

The synthesis of students' literary education and media in education can be carried out not only at the level of content when studying certain topics of the school curriculum, but also at the level of methodology. Using elements of the language of the screen arts to analyse a literary text is a methodological technique that, while requiring students to read superficially and with great care, simultaneously develops visual thinking skills by "translating" the text from verbal to visual form. For such an analysis, it is advisable to choose a small but complete fragment of a literary text, and it should be significant either for the development of the plot or for the disclosure of the character of the literary hero.

Work on the analysis of the selected fragment is carried out in several stages. The first stage involves discussing the following main questions: What do you think the writer's purpose was? Why do you think so? What types of text (narrative, description, reasoning) did the writer use to achieve this goal? Why? What is the structure of the text? Into what parts can it be divided? What features of language reflect the structure of the text? What is the text about? (For example, is it about people or things? Individuals or groups? Concrete or abstract concepts?) What actions are described in the text? Physical actions; behaviour; thoughts and feelings; communication. What grammatical tenses are used? What is the conjugation of the verbs used in the text? What does it say? What is the relationship between the reader and the writer?

роботи – порівняно літературних і екранних версій одного і того ж твору.

Синтез літературної освіти здобувачів і медіа в освіті може здійснюватися не тільки на рівні змісту при вивченні окремих тем шкільної програми, а й на рівні методики. Використання елементів мови екранних мистецтв для аналізу літературного тексту – методичний прийом, який, вимагаючи від учнів не поверхового, надзвичайно уважного читання, одночасно розвиває навички візуального мислення шляхом "переведення" тексту з вербальної у візуальну форму. Для такого аналізу бажано вибирати невеликий за обсягом, але завершений за змістом фрагмент літературного тексту, причому він повинен бути значущим або для розвитку сюжету, або для розкриття характеру літературного героя.

Робота над аналізом обраного фрагмента проводиться в кілька етапів. Перший етап включає обговорення таких основних питань: У чому, на вашу думку, полягала мета письменника? Чому ви так думаєте? Які види тексту (розповідь, опис, міркування) були використані письменником для досягнення цієї мети? Чому? Яка структура тексту? На які частини можна його розділити? Які особливості мови відображають структуру тексту? Про що цей текст? (Наприклад: про людей або речі? Особистості або групи? Конкретні або абстрактні поняття?) Які дії описані в тексті? Фізичні дії; манера поведінки; думки і почуття; спілкування. Які граматичні часи використані? У якому способі стоять використані в тексті дієслова? Про що це говорить? Які відносини між читачем і письменником?

На цьому етапі аналіз вербального тексту здійснюється у вербальній формі. Орієнтація на візуальне втілення є завданням другого етапу, на якому учням можуть бути поставлені такі завдання: 1) підкресліть дії (події). Що відбувається?; 2) зафіксуйте виділені події (дії персонажів) у вигляді підписів до картинок; 3) у лівому полі сторінки напишіть, що ми дізнаємося з тексту крім подій (дій). Це можуть бути думки і почуття персонажів, опис місця дії, спогади персонажів (повернення в минуле), їх ставлення до певної проблеми – коротше, все, що входить у текст, крім подій; 4) у правому полі сторінки запишіть

At this stage, the analysis of a verbal text is carried out in a verbal form. The focus on visual representation is the task of the second stage, where students can be given the following tasks: 1) underline the actions (events). What is happening?"; 2) record the highlighted events (actions of the characters) in the form of captions to the pictures; 3) write in the left margin of the page what we learn from the text besides events (actions). These can be the thoughts and feelings of the characters, a description of the place of action, the memories of the characters (returning to the past), their attitude to a certain problem – in short, everything that is included in the text except for the actual events; 4) in the right margin of the page, write down everything you notice about the way the story is told. On behalf of whom is the story told (through whose eyes do we see the events)? Does the pace of the story change – does it speed up or slow down? How do we learn about the characters in the story? How does the writer emphasise certain aspects of the story?.

In general, the introduction of media technologies in the process of studying Ukrainian literature significantly expands the range of methods and forms of organising students' cognitive activity, activates the interest in learning among the younger generation, stimulates the innovative activity of teachers, but requires them to master new methodological skills.

Conclusions and research perspectives. The educational institution that serves as the main basis for the artistic education of an individual shapes him or her primarily and mainly as a literary-minded person. An individual whose aesthetic education is conditioned by these circumstances, experiences all the arts through literary reasoning. A full perception of even purely verbal art today requires familiarity with the language of audio-visual arts. The starting point for using the language of the performing arts in literature classes is the provision of art theory about the general laws of art and the specifics of each of its types (in this case, literature and audiovisual arts), in particular, the specifics of their language. Common to literature and audio-visual arts

усе, що ви помітили про те, як ведеться розповідь. Від імені кого ведеться розповідь (чийми очима ми бачимо події)? Чи змінюється темп оповіді – прискорюється або сповільнюється? Як ми дізнаємося про персонажі розповіді? Як письменник виділяє ті чи інші аспекти оповідання?

Загалом, впровадження медіатехнологій у процес вивчення української літератури значно розширює спектр методів і форм організації пізнавальної діяльності учнів, активізує у підростаючого покоління інтерес до навчання, стимулює інноваційну активність педагогів, однак вимагає від них володіння новими методичними навичками.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок. Перш за все і головним чином як літературно мислячу особистість. Індивід, чиє естетичне освіту зумовлено цими обставинами, вживає через літературне міркування. Повноцінне сприйняття навіть суто вербального мистецтва сьогодні вимагає знайомства з мовою мистецтв аудіо-візуальних. Відправним елементом використання мови видовищних мистецтв на заняттях літератури є положення теорії мистецтв про загальні закони мистецтва і специфіку кожного з його видів (в цьому випадку літератури і аудіовізуальних мистецтв), зокрема, про специфіку їхньої мови. Загальним для літератури і аудіо-візуальних мистецтв є слово, яке в літературі служить єдиним засобом створення художнього образу, а у видовищних мистецтвах – літературною основою спектаклю або фільму.

Уміння самостійно оцінювати твір набувається поступово, є наслідком виконання багатьох однотипних розумових операцій. Зрозуміло, що самостійність міркувань формується не тільки в процесі навчання. Багато інформації на читача з різноманітних ресурсів. Збагачення життєвого і читацького досвіду людини само по собі сприяє зміцненню її розумових сил. Проте обов'язок учителя літератури полягає в тому, щоб організовано формувати свідоме ставлення до художнього твору, вміння аргументовано міркувати.

Медіаосвіта покликана допомогти читачам більш точно і усвідомлено користуватися інформацією, вміти

is the word, which in literature serves as the only means of creating an artistic image, and in the performing arts as the literary basis of a play or film.

The ability to independently evaluate a work is acquired gradually, as a result of performing many similar mental operations. It is clear that independent reasoning is formed not only in the learning process. A lot of information is piled on the reader from a variety of resources. The enrichment of a person's life and reading experience in itself helps to strengthen their mental strength. However, the duty of a literature teacher is to form a conscious attitude to a work of art and the ability to reason in an organised manner.

відфільтровувати перевірені джерела від неправдивих. Вона студентів та учнів створювати медіатексти, які допоможуть розвинути їх навички, а також навчає користуватися засобами масової інформації для підготовки до уроків, як інтерактивний спосіб збору інформації.

Теоретичний аналіз та пошукова робота, експериментальне дослідження дали змогу зробити певні висновки: використання медіаосвітніх технологій на уроках літератури повинно проваджуватися у звичайний навчальний процес, оскільки це зумовлено інформаційною революцією; заняття з літератури повинні будуватися на основі врахування прогресивних технологій, які з'явилися за останні десятиліття.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Gerbner, G. (1995). Educators Activists Organize to Promote Media Literacy in U.S. *The New Citizen*, vol. 2, № 2 [in English].
2. Baryshpolets, O.T. (2014). *Ukrainskyi slovnyk mediakultury [Ukrainian Dictionary of Media Culture]* / Natsionalna akademiia pedahohichnykh nauk Ukrainy, Instytut sotsalnoi ta pedahohichnoi psykholohii. Kyiv: Milenium, 40 [in Ukrainian].
3. *Dity v Interneti: yak navchyty bezpetsi u virtualnomu sviti: posibnyk dlia batkiv [Children on the Internet: how to teach safety in the virtual world: a guide for parents]* (2010) / I. Lytovchenko, S. Maksymenko, S. Boltivets [ta in.]. Kyiv: TOV "Vydavnychi budynok "Avanpost-Prym", 48. Retrieved from: <http://online-bezpeka.kyivstar.ua> [in Ukrainian].
4. Yevtukhova, T. (2012). Problema vplyvu telebachennia na rozvytok i formuvannia osobystosti u psykholoho-pedahohichnykh doslidzhenniakh [The Problem of Television's Influence on the Development and Formation of Personality in Psychological and Pedagogical Research]. *Humanizatsiia navchalno-vykhovnoho protsessu – Humanization of the educational process: zb. nauk. prats. Slov'iansk: SDPU, vyp. LX, 237-246* [in Ukrainian].
5. Kovalenko, V.S. (2014). IKT u naukovu-metodychnii roboti [ICT in scientific and methodological work]. *Vidkrytyi urok: Tekhnolohii. Dosvid. Rozrobky – Open lesson: Technologies. Experience. Developments: nauk.-metod. zhurnali, № 5, 18-24* [in Ukrainian].
6. *Kontseptsiiia vprovadzhennia mediaosvity v Ukraini [The concept of implementing media education in Ukraine]* (nova redaktsiia). Retrieved from: http://osvita.mediasapiens.ua/mediaprosvita/mediaosvita/kontseptsiiya_vprovadzhenny_a_mediaosvity_v_ukraini_nova_redaktsiya/ [in Ukrainian].
7. *Mediahramotnist na urokakh suspilnykh dystsyplin: posibnyk dlia vchytelia [Media literacy in social studies lessons: a guide for teachers]*. (2016) / za red. V. Ivanova, O. Volosheniuk, O. Mokrohuza. Kyiv: Tsentr vilnoi presy. Akademiia ukrainskoi presy, 201 [in Ukrainian].
8. Moliako, V.O. (2013). Problema funktsionuvannia tvorchoho sprymannia v umovakh zbilshenoї kilkosti informatsii riznoi vazhlyvosti [The problem of the functioning of creative perception in the conditions of an increased amount of information of different importance]. *Aktualni problemy psykholohii – Actual problems of psychology: zb. nauk. prats Instytutu psykholohii imeni H.S. Kostiuka NAPN Ukrainy. Kyiv: Vyd-vo "Feniks", T. XII. Psykholohiia tvorchosti, vyp. 16, 7-19* [in Ukrainian].

9. Naidonova, L.A. (2015). *Mediapsykholohiia: osnovy refleksyvnoho pidkholodu: pidruchnyk [Media psychology: the basics of a reflexive approach: a textbook]* / Natsionalna akademiia pedahohichnykh nauk Ukrainy, Instytut sotsialnoi ta politychnoi psykholohii. Vyd. druhe, ster. Kirovohrad: Imeks-LTD, 244 [in Ukrainian].

10. *Suchasnyi urok (ukrainska mova ta literatura): navch.-metod. posibnyk dlia studentiv filolohichnykh fakultetiv [The Modern Lesson (Ukrainian Language and Literature): a study guide for students of philological faculties]*. (2005) / (ukladachi: V.F. Doroz, T.E. Larina). Berdiansk, 84 [in Ukrainian].

Received: February 22, 2024

Accepted: March 07, 2024